

Lucija Tomc

Ustvarjalni gib v podaljšanem bivanju prvega razreda

Povzetek: Otroci imajo v prvem razredu veliko potrebo po gibanju. Tako je veliko priložnosti, da v podaljšano bivanje vključimo tudi ustvarjalno gibanje oziroma metodo ustvarjalnega giba. Spodbude zanj lahko črpamo iz različnih področij. V članku je opisan primer, ko spodbudo najdemo v naravoslovju, v neposredni izkušnji narave. Dogajanje v naravi in stik z njo je namreč močna motivacija za odkrivanje novih načinov gibanja. **Ključne besede:** gibanje, ustvarjalni gib, narava, doživljanje. **Creative exercise in the first grade after school care class.** **Abstract:** Children in the first grade need a lot of movement. The after school care classes offer the opportunity to meet this need. Teachers can use ideas of different fields. The article concentrates on Science and the experience in nature. Being aware of what happens in nature could be a source of motivation to discover new ways of exercise. **Key words:** movement, creative exercise, nature, experiencing

Uvod

Otroci imajo pri starosti od pet do sedem let (prvi razred) še vedno veliko potrebo po gibanju. Zanimivo je opazovati skupino otrok, ko jim ne ponudimo nobene usmerjene dejavnosti. Slej ko prej se večina začne spontano gibati na različne načine iz različnih vzrokov.

Razvojna psihologija pa že dolgo ugotavlja, da gibanje močno vpliva na miselni razvoj.

Človek premore in uporablja različne čutne kanale, po katerih sprejema informacije. To so vizualni kanal (vid), avditivni kanal (sluh), kinestetični kanal (otip, gibanje), olfaktorični kanal (vonj) ter gustatorični kanal (okus) (Schwarz in Schwape, 2005; povzeto po: Schmidt, Kos, 2010). Ko dalj časa delamo z otroki, kmalu opazimo, da spoznavanje sveta pri njih poteka preko vseh čutil in celotnega telesa. Gibanje pa je tudi njihov prvi jezik.

Pri ustvarjanju gibanja lahko spodbude črpamo z različnih področij, mene je najbolj navdušilo naravoslovje, ki omogoča veliko neposrednega doživljanja izkušenj v naravi ali iz narave in je otrokom blizu. Pomembna se mi zdi pot, ki vodi do uporabnega znanja in oblikovanja odnosa do žive in nežive narave. Z vnašanjem gibanja ustvarjamo sproščeno počutje, hkrati pa spodbujamo otrokov emocionalni, socialni, psihomotorični in intelektualni razvoj.

Naravoslovje kot spodbuda za ustvarjalni gib

Vse, kar je živo, otroke zelo motivira. Vključujejo vsa svoja čutila in aktivirajo celotno telo. Nemalokrat lahko opazimo otroka s široko odprtimi očmi, včasih celo usti, z visoko stopnjo koncentracije, ki je v stiku z živim popolnoma zatopljen v doživljanje. Za to stanje je značilna močna vpletenost otrokovih čustev. V takih trenutkih zaznamo sledi prvine povezanosti človeka z naravo, pristnost doživljanja, čudenje nad novim. V takem stanju je otrok močno dojemljiv za sprejemanje vsega novega. V naravoslovnem delu dejavnosti izhajamo iz neposredne izkušnje. To je najuspešnejši način poučevanja naravoslovja. Visoka stopnja motivacije, vpletenost vseh čutil in čustev v neposredni izkušnji omogočata trajno in uporabno znanje ter oblikujeta osebni odnos do doživetega. Zgodnje naravoslovje so barve, oblike, glasovi, vonjave, občutki ... Besede tukaj skorajda niso potrebne. Otroku, ki še ne razume pomena mnogih besed in še ne obvlada besednega izražanja, lahko naravoslovno izkušnjo ponudimo kot priložnost, da se izrazi v univerzalnem jeziku telesa (Schmidt, Kos 2010).

Dogajanje v naravi in neposreden stik z živo in neživo naravo motivirata otroke za odkrivanje novih načinov gibanja, razvijanje orientacije v telesu in

spoznanje pomena gibalnih izrazov. Z neposredno naravoslovno izkušnjo je omogočena pristnost izražanja.

Gibanje v naravi je eden najočitnejših pojavov, ki ga opazimo tako v živi naravi (gibanje živali, pa tudi rastlin) kot tudi v neživi (tok vode v potoku, gibanje oblakov v vetru, odboj žoge ...). Zaradi tega je narava bogat vir vzorcev in spodbud za gibanje. Še posebej močno otroke motivira živa narava. Doživljajo jo z vsemi čuti in celim telesom. Naravne objekte želijo pobožati, povohati, doživeti v gibanju ... V doživljanje narave so močno vpletena otrokova čustva. Ta dajejo dodatno globino doživljanju, ki jih popolnoma prevzame. Nekateri ob tem govorijo o »daru čudenja« (angl. sense of wonder), ki je otroku prirojen in se v dobi odraščanja največkrat izgubi. Pogosto lahko opazimo, da otroci v stiku z živaljo spontano pričnejo oponašati njeno gibanje. V sebi čutijo potrebo po gibalnem podoživljanju čustveno močnega doživetja. Prav je, da učitelj takšno gibalno izražanje spodbuja. Pri tem lahko otroka usmeri k še natančnejšemu opazovanju. Otroci in učitelji naj bi svoje predstave in znanje zajemali neposredno pri izviru, v naravi. Knjige, videoposnetki, revije, pobarvanke, zgodbe – vse to je drugotnega pomena in ne more biti edini vir spoznavanja naravoslovnih tem, a je naštetu lahko zelo dobra dopolnitev pri nadgradnji neposredne izkušnje. Ena od prvih nalog učitelja je zato ta, da otrokom omogoči čim več bivanja v naravi, spontane igre med drevesi, grmi in travnimi bilkami in s svojim znanjem spodbuja radovednost otrok. Tudi učitelj sam mora v sebi skrbno gojiti svojo občutljivost za naravo, kajti le tako bo znal deliti navdušenje nad naravo z otroki. Znal bo izkoristiti priložnosti, ki se mu bodo vsakodnevno ponujale na dvorišču šole, sprehodu, taboru ... Otroci bodo z natančnim opazovanjem in doživljanjem narave svoje doživetje prenašali v gibanje, kar jih bo spet vračalo k naravi in natančnemu opazovanju. Hkrati z doživljanjem neposredne izkušnje spontano poteka tudi učenje, ki vodi do uporabnega znanja in oblikovanega odnosa do živega. Česar ne poznaš, ne moreš imeti rad. Oblikovanje spoštljivega odnosa do narave je naš bistveni cilj, saj bodo ti otroci nekoč sprejemali odločitve v zvezi z upravljanjem okolja in varovanjem narave (Schmidt, Kos 2010).

Značilnosti ustvarjalnega giba

B. Kroflič s tem v zvezi govori o ustvarjalnem gibu kot tretji razsežnosti pouka: »To je način dela, pri katerem otroci z gibanjem izražajo, oblikujejo, ustvarjajo različne učno-vzgojne vsebine« (Kroflič, 1999, str. 127).

Osnovno načelo ustvarjalnega gibanja je povezanost med gibanjem in notranjim doživljanjem in čustvovanjem. Ustvarjalni gib je aktivno, telesno izrazno in povezovalno sredstvo. Ima funkcijo udejanjanja spoznavnih vsebin in izražanja obravnavanih vsebin (Geršak, 2003).

Prav tako opredeli vlogo učitelja in vzgojitelja: Gibanje, ki služi izražanju, komuniciranju, oblikovanju, ustvarjanju, je naravno človekovo gibanje, zato učitelj ne potrebuje posebnega gibalnega predznanja, ampak le metodično znanje, iznajdljivost in izvirnost. Pobudo v gibalnem ustvarjanju prepušča otrokom oziroma jih na ustrezen način animira in spodbuja. Z vnašanjem giba v učno-vzgojni proces ustvarja sproščeno vzdušje ter tako olajšuje vzgojno-izobraževalni proces in spodbuja otrokov emocionalni, socialni in intelektualni razvoj (Kroflič, 1999).

Za ustvarjalno vedenje, ki ga spodbujamo z metodo ustvarjalnega giba, je značilno udejanjanje različnih vsebin. To pomeni, da pri reševanju problema subjekt ne ostane na predstavnih in verbalnih ravni, ampak prevede zamisel v akcijo, katere izrazno sredstvo je gib. Udejanjanje poteka v povezavi s procesom vizualiziranja, ki je pomemben za celostno doživetje in ustvarjalno reševanje problemov. Kot vrsta sociodramatske igre spodbuja metoda ustvarjalnega giba otrokov kognitivni, emocionalni, socialni in psihomotorični razvoj (Kroflič, 1999).

Učenje in seznanjanje otrok z novimi temami poteka v šoli v glavnem s pomočjo slušne in vidne zaznave. Z ustvarjalnimi gibalnimi dejavnostmi pa vpeljemo še kinestetično zaznavo, ki je močan stimulator za doživljanje, razumevanje in pomnjenje. Če pa se otrok ob tem še sam giblje, je doživetje globlje.

Gre torej za način dela, pri katerem otroci z gibanjem izražajo, oblikujejo, ustvarjajo različne učno-vzgojne vsebine.

Z metodo ustvarjalnega giba omogočamo da (Gobec in Kroflič, 1995):

- Otroci razvijajo samostojno gibalno ustvarjalnost, da vsak najde samosvoj gibalni izraz, neposrednost in naravnost gibanja, ki izhaja iz doživetja.
- Otroci razvijajo gibalne sposobnosti, pridobivajo gibalno koordinacijo in orientacijo v lastnem telesu in prostoru.
- Otroci z gibanjem razvijajo posluh.
- Otroci z gibanjem razvijajo umske sposobnosti.
- Otroci se z gibalnim izražanjem in ustvarjanjem učijo.
- Otroci se telesno in emocionalno sprostitjo.
- Otroci se uveljavijo v skupini in tudi kot posamezniki.

Primer uporabe ustvarjalnega giba v podaljšanem bivanju: Drevesa in grmi pozimi

V podaljšanem bivanju imamo v okviru ustvarjalnega preživljanja časa velikokrat priložnost, da uporabimo metodo ustvarjalnega giba.

Potek dela:

Sprehodimo se do drevesa (javor), ki smo ga izbrali, da ga bomo opazovali čez vse leto, v vseh letnih časih. Učenci opazujejo, kakšno je to drevo pozimi in opisujejo spremembe, ki so nastale od jeseni. Drevesa se dotikajo, opazujejo njegovo velikost, ga povohajo in poslušajo, če se znotraj debla kaj sliši.

Slika 1: Pobožajmo naše drevo.

Slika 2: Se kaj sliši?

Slika 3: Kako diši!

Otrokom pokažem popke in razložim, da se bodo iz njih spomladi razvile nove vejice z novimi listi ali cvetovi.

Slika 4: To so popki.

Otroke nato spodbudim, da se spremenijo v opazovano drevo in z gibi prikažejo, kar o drevesu že vedo.

Slika 5: Mi kot drevo [javor].

Sledi opazovanje drugih listavcev, iglavcev in grmov. Pokažem jim, da v bližini stoji še eno drevo iste vrste. Spodbudim jih, da opazujejo še drugo drevo in iščejo razlike med njima. Vprašam jih, če opazijo v bližini še kakšno listnato drevo. Pozornost usmerijo na bližnjo češnjo. Iščejo razlike med opazovanim drevesom in češnjo. Pot nadaljujemo v bližnjo okolico šole. Povem jim, da bomo iskali še druge rastline z olesnelimi stebli. Iščejo različna drevesa in grme. Pozornost usmerim na opazovanje dveh iglavcev (smrek) v tem letnem času. Ponovimo postopek zaznavanja z vsemi čutili. Poiščejo še razlike med dvema smrekama in jih naštejejo.

Slika 6: Kakšne so iglice?

Otroke spet spodbudim, da se spremenijo v opazovano drevo, tokrat v izbrani iglavec.

Slika 7: Mi smreke.

Postopek ponovimo še z opazovanjem grma (leskal) in spoznanja spet prikažejo z gibanjem.

Slika 8: Kako pa je z grmi pozimi?

Slika 9: Mi kot grmi.

Na koncu opazujemo in se pogovarjamo o lepoti narave in njeni urejenosti. Opozorim jih na odpadke, ki so jih ljudje odvrkli na mesta, kjer rastejo naša drevesa. Pokažem jim še dim, ki se vali iz bližnje tovarne. Spodbujam jih, da razmišljajo, kako onesnaženje zraka in tal škoduje našim opazovanim rastlinam. Otrokom pustim dovolj časa za iskanje rešitev.

Sklep

Vnašanje ustvarjalnega giba v podaljšano bivanje ima veliko raznovrstnih pozitivnih učinkov. V prvi vrsti doprinese k sproščenosti in dobremu vzdušju. Uporabljamo ga lahko kot del ustvarjalnega preživljanja prostega časa, sprostitvene dejavnosti in samostojnega učenja. Ko otrokom ponudimo neposredno doživljanje in možnost gibanja, ostajata pozornost in motivacija ves čas visoki, nova spoznanja si dobro zapomnijo. Prav tako otroci usvojijo veliko novih načinov gibanja, možnost imajo, da se izražajo z gibom, ne le besedno ali likovno. Prav gotovo doprinesemo tudi k razvoju ustvarjalnosti kot osebne lastnosti. Pri iskanju načinov, kako vključevati metodo ustvarjalnega giba v pouk, pa je odvisno od iznajdljivosti in ustvarjalnosti posameznega učitelja. ■

Viri in literatura:

1. Geršak, V. (2003). Ustvarjalni gib pri pouku. Didakta. Letnik 12, številki 68/69.
2. Gobec, D., Kroflič, B. (1995). Igra – gib – ustvarjanje – učenje. Ljubljana: Pedagoška obzorja.
3. Kroflič, B., (1999). Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka. Ljubljana: Znanstveno publicistično središče.
4. Schmidt, G., Kos, M., (2010). Plesno izražanje in naravoslovje. Ljubljana: samozaložba.